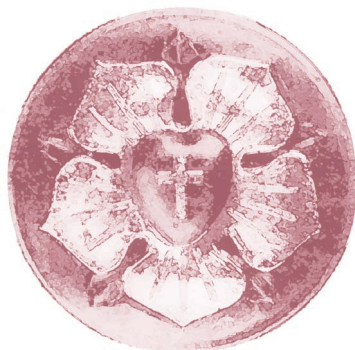

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: TALLENES TALE

ARTIKLER OG INNLEGG

ABRAHAM'S BARN
– ET NYTESTAMENTLIG PERSPEKTIV

BISPEMØTETS ROLLE I NY
KIRKEORDNING

ER DET SOM VAR ET SOSIALT,
KULTURELT OG ØKOLOGISK
EKSPERIMENT I 2007, BLITT STUERENT
I 2013?

SEKSUALITETENS SEKULARISERING

SØNDAGSTEKSTEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

1. MAI 2014

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

FRA BISPEDØMMERÅDENE

TALLENES TALE

”Men det er jo nesten bare oss her, jo!” hvisket dåpsmøren til meg rett før prosesjonen satte i gang. Mumlende hvisket jeg tilbake at det var nå ikke BARE folk fra dåpsfølget her, da... Men selvfølgelig måtte jeg jo, i alle fall for meg selv, innrømme at hovedtyngden av dem som hadde funnet veien til kirken denne søndagen, var i det ganske så tallrike dåpsfølget.

”Hvor mange var det her da?” spurte jeg kirketjeneren en annen søndag, og han oppga et tall. ”Jammen, det var da ikke så dårlig, det?” fortsatte jeg – veldig klar for å motta et oppmuntrende ord. ”Det var jo ikke så mange promille av dem som sogner hit,” svarte han, uten å kommentere det nærmere. Og det behøvde han jo egentlig heller ikke. For det finnes jo absolutt ingenting oppmuntrende i å måtte telle i promille; det gjør ikke det.

For tallene for 2013 er kommet; statistikken er ført, og forhåpentligvis er det slik at noen steder teller man seg glad, men like sant er det vel at mange steder teller vi oss til mismot: Små tall og synkende tall på mye av det som er viktig, enighet om at ”dette må vi gjøre noe med”, men hva? Noen steder skumle samtaler om ”omfordeling av ressurser, sammenslåing og fristilling av kirker”, som gjør tellingen enda viktigere (for er oppmøtet egentlig så mye bedre i nabomenigheten? Kanskje heller de kan ”fristilles” - for vi vil ikke!), mer eller mindre desperate reformer som i alle fall skaper nye arbeidsoppgaver for både ansatte og frivillige, selv om spørsmålet om de gir kirken det løftet vi håper på, er atskillig mer åpent... Og hva gjør alt dette med motet

vårt?

Jeg har i alle fall oppdaget noen ikke så hensiktsmessige strategier i møte med tallenes tale, strategier det er fort gjort å ty til, men som kanskje ikke hjelper oss så veldig i møte med dagens utfordringer. Og kanskje kan vi si at disse strategiene ender i hver sin grøft? For når tallene går nedover, så kan vi minst møte det på to måter. Vi kan:

1) Benekte faktum.

Tallene sier ingenting om hvordan det står til; man kan ikke telle det som virkelig betyr noe. Dessuten telles jo aldri det som *burde* vært telt. Tenk alt det som skjer andre steder og gjennom hele uka, og som ikke kommer ordentlig med. *Egentlig* er kirken mye, mye viktigere for folk enn de også selv vet og tror. Bare tenk på 22. juli 2011! Bare tenk på når sorg og krise rammer! Da er vi der. Og alle dødsbudene! Hvem andre ville og kunne egentlig gjort det like godt som vi på dette området? Underkjente sorgeskperter som vi jo (egentlig) er...

Jeg orker ikke ta innover meg at mye tyder på at kirken er på retur på mange måter i Norge i 2014 – fordi det også gjør meg så uviktig, og mitt livsprosjekt så mislykket. Og det gjør så vondt! Det er så vondt at jeg må tviholde på fortellingene om når jeg er viktig, når kirken er viktig, og bare de fortellingene. Faren her er jo at jeg kanskje for min egen selvfølelses skyld må ljuge om hvor viktig og relevant både presten og kirken i enhver sammenheng er.

Tallene for 2013
er kommet...

Eller så kan vi:

2) Bøye oss for faktum.

– og gi opp. Tallene går i feil retning; det kommer færre og færre. Vi må slå oss sammen i kjempestore enheter for å bli ”robuste” nok; d.v.s. for at det skal komme nok til at det ikke blir direkte stusselig. Hvor lenge kan vi egentlig holde på?

Noen ganger flykter man til fortiden, den gang det bare var å sette en håndskrevet lapp om søndagsskole på en telefonstolpe, så var den saken grei. Sikkert i beste mening har eldre kolleger delt flere slike fortellinger med meg – om hvor greit det var før, og hvor ugreit det er nå. Og så forteller slike historier også fortellingen om hvor flinke man var før (og hvor lite flinke man er nå...?), ikke helt direkte uttalt, kanskje, men det ligger der. Jeg er vel også selv i ferd med å bli en slik eldre kollega som deler mine gamle vellykkede stunt med yngre kolleger, selv om jeg aner at de er til liten oppmuntring og til liten hjelp i dagens utfordringer.

Spekuleringer i årsak til tilbakegang er sjelden bra for verken motet eller gleden. For er det ikke salmene det er noe i veien med (for nye, for gamle, for vanskelige, altfor lettvinde o.s.v.), så er det selve gudstjenesten som på ingen måte appellerer til mennesker av i dag (for intern, for lang, for kort, for lite gudstjenestekarakter o.s.v.). Den som leter etter feil, finner alltid noen. Og siden ingen vet helt hvordan det skulle vært for å være riktig, så blir jo usikkerheten stor.

Det er aldri godt å dette ned i en grøft. Og antakelig er det sånn at noe kan hentes positivt

ut fra begge strategier. Alt som er viktig, kan ikke telles! Det er jo sant – i alle fall i den sammenheng vi står i, hvor den minste skal bli den største, og det i hele tatt ofte telles ganske så annerledes enn vi gjør det i den kirkelige statistikken. Samtidig må vi hjelpe hverandre til å holde motet oppe i de utfordringene vi er oppe i som kirke i Norge i 2014 – lytte til hverandre, dele fortellinger både om det som går godt og det som gikk galt – uten å skjønne så mye at det blir ljug, og uten å svartmale så mye at verken man selv eller omgivelsene helt kan forstå hvordan man kan holde ut i den tjenesten man har.

Å snakke sant om hva det gjør med oss å bli målt tallmessig, kan kanskje være en god start...

I en tid hvor det er vanvittig viktig å lykkes, kjennes det også i selvfølelsen og selvtilliten når tallene går nedover – naturlig nok. Tallene er jo en slags tilbakemelding som, selv om de kan tolkes

forskjellig, sier noe om en tendens i tiden.

Tilbakemeldinger av alle slag gjør man vel i å lytte til, men samtidig kan det være svært klokt ikke å gjøre seg avhengige av dem.

Å snakke sant om hva det gjør med oss å bli målt tallmessig, kan kanskje være en god start – en god start for å finne veien, for å beholde gleden og finne motet til å gå videre, sammen.

ANNE GRETE LISTRØM
SOKNEPREST I VESTRE AKER
LISTROM@DRAMMEN.KIRKEN.NO

ABRAHAMS BARN

– ET NYTESTAMENTLIG PERSPEKTIV

AV PER WALLE
PER.WALLE@DOVEKIRKEN.NO

Svein Tindbergs forestilling ”Abrahams barn” ble vist på Trøndelag Teater i januar i år. Det er en berikelse å få dette stoffet presentert så levende og personlig som han gjør det. I vårt flerkulturelle samfunn er det også viktig og riktig å se på de felles tradisjoner og røtter vi har, og som kan være viktige for egen selvforståelse og for møte med andre religioner og kulturer. I underkant av 20.000 muslimer bor nå i Norge og kanskje så mye som 2.000 jøder. En massiv majoritet i Norge har vokst opp med en kristen-humanistisk bakgrunn – mer eller mindre. Etter Tindbergs forestillingen satt jeg igjen med en undring: Hvor ble det av Abraham i kristen tradisjon? En teaterforestilling kan ikke romme alt, men her følte jeg det manglet noe vesentlig. Han underkommuniserte Abraham slik han framstår i våre skrifter. Med dette bakteppet vil jeg reflektere litt over Abraham i nytestamentlig kontekst.

I europeisk åndshistorie kjenner vi kanskje særlig til hvordan Søren Kierkegaard, i sin iver for å gjenreise evangeliet, har løftet fram Abraham. I særdeleshet anvender han fortellingen om Abraham på vei for å ofre sin sønn Isak (1 Mos 22). Abraham står fram med en sterk, besluttsom og kompromissløs tro – til etterfølgelse, skal vi tro Kierkegaard. Men underlig nok finnes det i NT ingen referanser til denne fortellingen. Abraham tegnes med andre streker i NT. Abraham som vår kristne ”stamfar” (Rom 4,1) må tegnes tydelig for seg på nytestamentlige premisser.

ABRAHAMS TRO – PÅ EN NÅDIG GUD

I første rekke er det Paulus som preger Abraham inn i den kristne teologi. Han bruker hele kap 4 i Romerbrevet på Abraham. Paulus argumenterer for rettferdiggjørelse ved tro – ikke ved gjerninger

– og kronvitnet er Abraham med sitatet fra 1 Mos 15,6: ”Abraham trodde Gud og derfor regnet Gud ham som rettferdig.” Det er ikke Abrahams bragder som stamfar, hans mot og hans rolle som slektens grunnlegger som gir ham fortjeneste hos Gud, sier Paulus. Det er Abrahams tro på ham som ”rettferdiggjør den ugudelige”, Paulus trekker fram. Dette er et helt annet perspektiv på Abraham enn den ”troens ridder” som Kierkegaard ser i ham. Han ser i Abraham den som selv kjemper seg fram til den tro som overskrider alt, og som ofrer alt. Den tro er preget av plikten og målet er selvrealisering. Denne troen sier noe om hvem mennesket er, og lite annet om Gud enn at han krever, og mennesket må stille opp så godt det kan (Se T. B. Eriksen *Søren Kierkegaard – den fromme spotteren*, Oslo 2013 s. 164ff).

Paulus løfter derimot fram Abraham fordi han ”tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige”. Abrahams lydighet klinger her ikke med i det hele tatt. Abraham står avgjørende plassert i frelseshistorien og viser at frelsen er av nåde og ikke av fortjeneste (Rom 4,4). Trosheltens gjerninger gir i dette perspektiv ingen gevinst. ”Den som har gjerninger å vise til får lønn etter fortjeneste, ikke av nåde” (v 4). I Galaterbrevet diskuterer Paulus utfordringen fra dem som mener at det er nok å holde Loven for å bli frelst. Igjen blir Abraham-fortellingen et avgjørende argument for frelse av tro ved Guds nåde. Abraham trengte ikke Loven for å bli rettferdig for Gud. Abraham hadde faktisk ingen Lov å oppfylle, og likevel ble han rettferdig for Gud – ved tro. Teologisk sett utklasser Abraham slik selv Moses. Abraham ble rettferdig ved tro og ikke ved å holde Loven. (Gal 3,15ff). Dette hevder Paulus i

klar kontrast til jødisk teologi som nettopp så Abraham som en som i lydighet hadde oppfylt Loven.

I dette kjernestykket av evangelisk-luthersk tro er Abraham rett og slett ikke til å komme utenom innenfor våre hellige skrifter. Han er "vår stamfar" (Rom 4,1) rett og slett som troende. Det er den som har "samme tro som Abraham", som har del i Guds løfte, og slik er "han jo far til oss alle" (Rom 4,16).

ABRAHAM TRO – FOR ALLE FOLKESLAG

Med referanse til løftet som Abraham mottok: "Jeg har gjort deg til far for mange folkeslag," (Rom 4,17 / 1 Mos 17,5) legitimeres de troende som et universelt folk med Abraham som far. Dette knytter Paulus opp mot Abrahams tro på Gud som Far og Skaper. Paulus forankrer misjonsperspektivet i Guds pakt med Abraham. Han som Gud først utvalgte og ga løftet "I deg skal alle slekter velsignes" (1 Mos 12,3). Vi kjenner godt til de spenninger som denne globale forståelsen av evangeliet forårsaket i urkirken. I dag har vi vanskelig for å forstå det annerledes enn at evangeliet er for alle. Igjen bringer Paulus Abraham inn for å legitimere denne teologien. Han som tidligere eksklusivt var jødernes identitetsfigur, blir nå identitetsfigur for alle troende, uten hensyn til etnisk tilhørighet. Missiologen O. G. Myklebust betegner denne perspektivutvidelsen slik: "Hvor radikal Paulus' frelsesforståelse – og dermed også hans misjonsforståelse – er, illustreres kanskje best gjennom hans fremstilling og fremhevelse av Abraham, jødefolkets stamfar, som prototypen på de *hedningekristne* (Rom 4; Gal 3)." (Misjonskunnskap, Oslo 1976, s 15)

ABRAHAM TRO – EN RELASJON

Når Paulus framhever Abrahams tro så sterkt, så er ikke det uten tråder tilbake til evangeliefortellingene. Døperen Johannes tok et oppgjør med sine jødiske landsmenn om betydningen av Abraham som stamfar. Han forkynte: "Tro ikke at dere kan si: Vi har Abraham til far. For jeg sier dere: Gud kan oppreise barn for Abraham av disse steinene." (Matt 3,9) Gudsforholdet kunne ikke baseres på en genealogisk forbindelse til Abraham.

I Joh 8,31ff leser vi om en kraftig konfrontasjon mellom Jesus og "de jødene som var kommet til tro på ham" (v 31). Det utvikler seg til en meget skarp dialog om hvem som er Abrahams barn. "Var dere Abrahams barn, gjorde dere som Abraham. Men dere vil drepe meg – en mann som har sagt dere sannheten han har hørt av Gud. Det gjorde ikke Abraham," sier Jesus. Her står den genealogiske trosposisjon opp imot Jesu relasjonelle trosposisjon. Det ender med full splittelse og et forsøk på å drepe Jesus. For Jesus var linjen tilbake til Abraham ikke først og fremst en slektshistorie, men en troshistorie. Det er en historie om en trosrelasjon til Gud, en dialog med Gud og en åpenhet for at Gud griper inn og skaper noe nytt – en tro basert alene på folkets arvede gudsrelasjon sperrer for å ta imot evangeliet nettopp som tiltale fra Gud i Jesus Kristus.

ABRAHAM – HÅPETS FAR

I Jesu forkynnelse er Abraham hjemme hos Gud i evighet. Der skal de frelste få sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob (Matt 8,5ff). Like fra dødsriket kan et menneske påkalle Far Abraham (Luk 16,24), og fordi Abraham da tydeligvis lever hos Gud, blir han et vitne på at de døde står opp (Luk 20,37). Abraham har en udiskutabel status som endog overgår Moses. Abraham er de troendes far, vår stamfar, men også den som til slutt samler alle tråder hos Gud. Alle Abrahams barn skal en dag møte sin far. Slik bindes de troende sammen til et evig og universelt fellesskap i Abrahams nærhet.

KONKLUSJON

Den kristne tradisjon har en rik og sterk tilknytning til Abraham. Men den er annerledes enn den islamske og den jødiske. Den legger ikke vekten på det fysiske slektskapet, men etablerer Abraham som troens far – den tro ved hvilken vi blir regnet rettferdig for Gud. Troen er ikke en selvrealisering, men mottagelse av evangeliet. Den er universelt innrettet; den er for alle folkeslag. Abraham er den som til slutt tar imot sine barn til det himmelske måltid. Den kristne tradisjon har en rik og betydningsfull Abrahams-tradisjon som gjerne kan løftes fram. For vi er også Abrahams barn – på vår måte.

BISPEMØTETS ROLLE I NY KIRKEORDNING

AV HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

Den norske kirke har lenge diskutert innholdet i en ny kirkeordning i en situasjon der kirken er enda mer fristilt fra staten. Ved siden av at organiseringen av kirken i større grad blir fastsatt av Kirkemøtet og ikke av Stortinget, endres viktige rammebetingelser som har vært gitt i og med kirkens binding til staten. I det kirkeordningsarbeid som nå foregår etter utløpet av stortingspartienes kirkeforlik, arbeider man i samsvar med Kirkemøtets vedtak (KM 05/13) i to faser: I første fase opprettes Den norske kirke som et selvstendig rettssubjekt, og virksomhets- og arbeidsgiveransvaret for presteetjenesten overføres til dette rettssubjektet. Mens dette tenkes gjort gjennom endringer i nåværende kirkelov, vil neste fase innebære at nåværende kirkelov erstattes med en kortfattet rammelov, noe som gir både hjemmel og rom for Kirkemøtet til å vedta en kirkeordning som regulerer detaljene i kirkens organisering.

Endringene i første fase ikke er tenkt å innebære større substansielle forandringer i måten kirken er organisert på, og den er derfor fra departementets side karakterisert som en forvaltningsreform. Endringene i neste fase vil derimot gi større anledning til mer reelle organisatoriske endringer. Ikke minst må spørsmålet om hvem som skal ha arbeidsgiveransvaret for de ulike grupper av kirkelig ansatte, avklares i denne andre fasen. I sitt vedtak understreket Kirkemøtet spesielt at overføringen av virksomhets- og arbeidsgiveransvaret for presteetjenesten til et nasjonalt rettssubjekt ikke endelig fastlegger hvor arbeidsgiveransvaret i en fremtidig kirkeordning skal plasseres, og man fastholder målsettingen i

tidligere kirkemøtevedtak om felles arbeidsgiveransvar i en framtidig kirkeordning. En avklaring av dette forutsetter også en avklaring av forholdet mellom de ulike organene på lokalt og regionalt nivå: Hvilke organer skal vi ha, og hvilke oppgaver skal de ha? Til dette temaet finnes det allerede en rekke ulike utredninger. Oppfatningene er delte, og debatten har gått friskt. Det er helt klart at dette et tema det er nødvendig å finne en avklaring på i løpet av de neste 2–3 årene.

Diskusjonen om plassering av arbeidsgiveransvaret bør imidlertid ikke føre til at man overser andre viktige spørsmål som også hører hjemme i diskusjonen om framtidig kirkeordning. Blant disse er organisering og ansvarfordeling mellom de kirkelige organer på nasjonalt og regionalt nivå. At Kirkemøtet fortsatt vil spille rollen som Den norske kirkes "øverste representative organ" (Kirkelovens § 24), og at denne rollen vil styrkes innenfor rammen av et selvstendig rettssubjekt, er det neppe særlig uenighet om. Spørsmålet er hvordan øvrige kirkelige organer som Bispemøtet, Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd og bispedømmerådene skal forstå sitt forhold til Kirkemøtet. Er det slik at alle fullmakter i det nasjonale rettssubjektet tilhører Kirkemøtet, og at de andre organene dermed blir underorganer under Kirkemøtet, eller vil de ha en myndighet med en selvstendig basis?

I dagens kirkeordning har man i praksis kunnet leve med et uavklart forhold mellom de sentrale kirkelige organer, siden staten (Kongen) i praksis har vært den instans som de ulike

organer har forholdt seg til. Når statens rolle i kirkestyret bortfaller, kreves det en gjennomtenking og avklaring av disse relasjonene.

Det er derfor prisverdig at Bispemøtet har satt disse spørsmålene på dagsorden gjennom behandling på to av de siste møtene. Ifølge protokollen for BM 17/13 ble saken gitt en foreløpig drøfting på Bispemøtet i oktober i fjor. I et innlegg i LK nr. 4 (s 90) kommenterer Per Kristian Aschim med full rett problematiske formuleringer i saksorienteringen, bl.a. der bispetjenesten i en ny kirkeordning omtales som et ”synodalt bispeembete”. På sitt siste møte nå i februar har biskopene ført sin behandling av denne saken videre og uttrykt sin oppfatning gjennom et vedtak (BM 03/14). Vedtaks punkt 2 omhandler Bispemøtets forhold til Kirkemøtet og Kirkerådet:

”Bispemøtet har også drøftet spørsmål knyttet til organiseringen av Den norske kirke på sentralt nivå. Bispemøtet fastholder at Kirkemøtet må forstås som Den norske kirkes øverste, representative organ. Kirkemøtets ansvarsområder bør distribueres på flere utøvende organer i den daglige oppfølging. Bispemøtet finner det naturlig at Kirkerådet hovedsakelig er ansvarlig for saksforberedelse til Kirkemøtet, mens Bispemøtet har tilsvarende ansvar i lære- og liturgisaker.”

Ifølge denne vedtaksteksten tenker man seg altså en rolle for Bispemøtet som utøvende og saksforberedende organ for Kirkemøtet. Det innebærer en selvstendighet i forhold til Kirkerådet, men samtidig en klar underordning i forhold til Kirkemøtet. Etter mitt skjønn er det som her er skissert, en lite egnet modell for ordningen av de sentralkirkelige organer. Samtidig peker biskopenes vedtak på viktige anliggender som det er viktig å ivareta, uansett hvilken modell man velger.

Et grunnleggende problem ved en slik modell er at den risikerer å gjøre Bispemøtet til noe helt annet enn det det er i dag. Etter dagens ordning er Bispemøtet først og fremst et kollegialt organ der biskopene samordner sin tilsynstjeneste i kirken (Kirkelovens § 26). Grunnlaget for Bispemøtet er altså at det består av enkeltbiskoper som hver for seg er vigslet til tilsynstjeneste i hver sine bispedømmer. Man er altså ikke biskop fordi

man er medlem av Bispemøtet, men man sitter i Bispemøtet fordi man er biskop. Denne bispetjenesten er en personlig tjeneste, og selv om biskopene enkeltvis og i fellesskap som Bispemøte har sine medhjelpere og sin stab, bør de likevel ikke forstås som en slags ”etatssjefer” som leder en stab som utfører arbeid på deres vegne (slik som f.eks. Fylkesmannen). En bør derfor ikke legge flere oppgaver på biskopene eller på Bispemøtet enn det biskopene personlig har kapasitet til å sette seg inn i og ta stilling til. En ordning der Bispemøtet opptrer som utøvende og saksforberedende organ for Kirkemøtet i lære- og liturgisaker, forutsetter oppbyggingen av et større sekretariat som har fullmakt til å arbeide selvstendig med sakene. Mye vil altså skje i Bispemøtets navn, men uten at biskopene er direkte involvert.

Et annet problem ved denne modellen er at den vil underordne biskopene og Bispemøtet under Kirkemøtet. Det er imidlertid ikke noen nødvendig konsekvens av at Kirkemøtet forstås som Den norske kirkes øverste organ. Kirkemøtets rolle som øverste organ betyr naturligvis at det setter rammene for andre organer og instanser gjennom vedtak om kirkeordning og annet regelverk som tjenesteordninger. Det betyr imidlertid ikke at det har generell instruksjonsmyndighet i alt organene foretar seg. En analogi er forholdet mellom Stortinget og domstolene, der Stortinget setter rammer gjennom å vedta lover, men ikke kan påvirke innholdet i konkrete domsavsigelser. I en fremtidig kirkeordning er det derfor mulig å tenke seg at man ved siden av Kirkemøtet har ulike organer med sin relative selvstendighet innenfor de rammer Kirkemøtet definerer. Fordi bispetjenesten er en tilsynstjeneste, bør biskopene og Bispemøtet definitivt ha en slik relativ selvstendighet.

For Kirkerådets del vil situasjonen imidlertid være en annen: Dette vil være Kirkemøtets utøvende og saksforberedende organ og som sådan være underlagt Kirkemøtets instruksjonsmyndighet i alle saker. Å gjøre Bispemøtet til et liknende organ vil være problematisk i forhold til bispetjenestens selvstendighet og svekke dens rolle som tilsynstjeneste.

Også et annet hensyn taler imot når det gjelder å splitte opp Kirkerådets oppgaver på to instanser, nemlig hensynet til samordning og effektiv styring. Man må i tiden mellom kirkemøtene kunne vite hvem som opptrer på Kirkemøtets vegne. Ikke minst blir det nødvendig i en situasjon der Kirkemøtet og dets eksekutivorgan får ansvar for å forvalte 1,7 milliarder statlige kroner. Med tanke på den vekt som i den senere tid er lagt på demokrati i kirken, er det vanskelig å tenke seg at dette skal skje i noe annet enn et organ der flertallet av medlemmene er valgt gjennom demokratiske prosesser.

Bak Bispemøtets uttalelse ligger et viktig anliggende som ikke må overses, nemlig at lære- og liturgisaker blir gitt en tilfredsstillende behandling i kirken. Det innebærer også at biskopene og Bispemøtet i kraft av sin tilsynsfunksjon gis en viktig rolle. Denne rollen må sikres ved å gjennomgå og saksbehandlingsreglene for lære- og liturgisaker, og slike regler bør helst formuleres i selve kirkeordningen.

At biskopene er opptatt av sin selvstendighet i forhold til Kirkerådet, kommer også til uttrykk i vedtakspunkt 3 i BM 03/14, der man mener at "Kirkemøtet bør opprette et eget organ for tilsetning av biskoper", uten at man sier noe om hvordan man tenker seg et slikt organ sammensatt – som et lite tilsetningsutvalg eller en stor valgmannsforsamling. Etter mitt skjønn vil imidlertid bispetjenestens selvstendighet være langt bedre ivaretatt dersom Kirkemøtets vedtak fra 2007 om en ren bispevalgordning blir realisert. Også her vil noen måtte fatte et formelt tilsetningsvedtak, men vil da være bundet til å tilsette den kandidat som har fått minst 50 % av stemmene. Ved en slik ordning ville biskopene ha et kirkelig votum som er sprunget direkte ut av et kirkelig valg, og ikke fra verken Kirkemøtet eller

Kirkerådet. Her faller mine vurderinger sammen med Aschims.

Til slutt vil jeg kommentere et annet punkt som Bispemøtets vedtak tar opp, nemlig at de mener biskopen også må være den som "leder prestatjenesten" innenfor en ny kirkeordning (vedtakspunkt 4). Begrunnelsen som gis for dette er "prestatjenestens særlige karakter" og biskopens tilsynsansvar for de oppgaver som ligger innenfor prestatjenesten. Samtidig sier biskopene at "biskopens tilsynstjeneste når det gjelder de øvrige vigslede tjenestegrupper, må sikres gode ordninger og styrkes ut fra vigslingens foranning og løfte" (vedtakspunkt 5). Spørsmålet er imidlertid om de to punktene står i en viss spenning til hverandre: Hvis tilsynet knyttes så tett opp til arbeidsgiverfunksjonen når det gjelder prestene, blir det mer problematisk å definere hva tilsyn uten arbeidsgiverfunksjon skal innebære. Dermed fanges heller ikke forholdet til menighetsprester og spesialprester som ikke står på bispedømmerådets lønnsliste, men som like fullt er under biskopens tilsyn. Derfor er også det siste punktet i vedtaket så viktig: "Bispemøtet vil fortsette arbeidet med å konkretisere hvilke virkemidler tilsynstjenesten trenger for å utøve dette på en hensiktsmessig måte." (vedtakspunkt 6) Det spørs imidlertid om et tydelig tilsyn for alle kategorier prester og alle kategorier vigslede blir enklest å utforme dersom man løsriver det fra arbeidsgiveransvaret for en bestemt gruppe av prestene. Også dette er blant de mange spørsmål som må diskuteres i tiden som kommer.

Avslutningsvis vil jeg berømme Bispemøtet for å ha satt kirkeordning på dagorden. De anliggender som ligger bak, er det absolutt grunn til å lytte til. Jeg er imidlertid mer tvilende til bærekraften i mange av de konkrete løsningene Bispemøtets vedtak tar til orde for.

ER DET SOM VAR ET SOSIALT, KULTURELT OG ØKOLOGISK EKSPERIMENT I 2007, BLITT STUERENT I 2013?

TO UTTALELSER FRA BISPEMØTET OM EKTESKAPET

AV SVEIN OLAF THORBJØRNSEN
SVEIN.O.THORBJORNSEN@MF.NO

1. BAKGRUNN

Nylig kom Bispemøtet med en uttalelse om ekteskapet ("Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv"; BM 16/13).¹ En foranledning for uttalelsen var innstillingen fra det bispemøteopnevnte samlivsutvalget, *Sammen. Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv* (2013).² Et flertall i Bispemøtet gikk inn for å utvikle en kirkelig liturgi for likekjønnet ekteskapsinngåelse. På bakgrunn av den strid spørsmålet om homofilt samliv har skapt i kirken, valgte imidlertid flertallet å anbefale en mindre radikal sekundærløsning, utarbeidelse av en forbønnsliturgi for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap. Mindretallet avviste muligheten av å innføre en liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap. I tråd med et enstemmig bispemøtevedtak fra 2008 (BM 36/08)³ anbefalte ikke mindretallet en forbønnsliturgi, men en forbønns handling basert på den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Forbønns handlingen må ikke fremstå som en ny liturgisk handling eller ha vigselstignende karakter.

Det er ikke første gang Bispemøtet uttaler seg om spørsmålet om likekjønnet ekteskap og om kirkelig medvirkning ved inngåelse av et slikt ekteskap.⁴ Heller ikke er det første gangen bispemøtet er delt i dette spørsmålet. Det skjedde i en høringsuttalelse i 2007, i forbindelse med forslaget til ny felles ekteskapslov for ulike- og likekjønnede par (BM 30/07).⁵ Et flertall i dette møtet anbefalte departementet å trekke sitt forslag, mens et mindretall på to ga en prinsipiell støtte til det. Begge grupper vektla teologiske

(ved siden av sosiologiske og kulturelle) argumenter i sin motivering for standpunktene.⁶

Mer enn seks år er gått siden høsten 2007, og loven om felles ekteskapslov har vært i funksjon siden 2009. En konsekvens av innføringen av ny ekteskapslov i 2009 var at partnerskapsloven ble avskaffet. For dem som tok stilling til spørsmålet om ny felles ekteskapslov i 2007, var partnerskapsloven fremdeles en lov som regulerte juridisk forholdet mellom homofile og lesbiske partnere. For dem som tok stilling til saken i 2007, var nok dette et viktig premiss.

Mindretallet i Bispemøtet fra 2007 (biskopene Fiske og Jørgensen) er også med i Bispemøtet i dag og utgjør en del av flertallet i 2013-uttalelsen. Mindretallets hovedsynspunkt fra 2007, støtte til felles ekteskapslov, er nå blitt flertallets. Siden 2007 har det vært en stor utskifting blant biskopene. To fra flertallet den gang er nå en del av flertallet i 2013, men nå med et motsatt standpunkt når det gjelder hovedspørsmålet om kirkelig medvirkning ved inngåelse av likekjønnet ekteskap (biskopene Byfugliien og Dahl). Det er en betydelig teologisk forskjell mellom deres standpunkter fra 2007 angående ekteskapet og uttalelsen fra 2013, slik det kommer til uttrykk i flertallets argumentasjon. De to biskopene hadde også den gang et positivt syn på homofilt samliv, uttrykt blant annet i en annen sak i samme bispemøte: "Vigsling og ansettelse av homofile i partnerskap" (BM 28/07).⁷

Det er legitimt å skifte mening. Deres mening som biskoper i et tilsynsembete om et så viktig spørsmål som ekteskapet er imidlertid også en

”kirkeoffentlig” sak. Det er derfor også legitimt, fra utsiden så å si, å tenke igjennom og vurdere dette skiftet av standpunkt. I og for seg er imidlertid ikke deres skifte av standpunkt det viktigste. Mer viktig er det å reflektere over hvordan og hvorfor majoriteten av norske biskoper på så kort tid har beveget seg fra å tenke om likekjønnet ekteskap som et ”sosialt, kulturelt og økologisk eksperiment med konsekvenser vi neppe overskuer” (BM 30/07, s 9), til å støtte teologisk både en likekjønnet ekteskapsforståelse og at kirken bidrar ved inngåelse av slike ekteskap (BM 16/13, s 8).

2. DE TO UTTALELSENE

De to uttalelsene har en litt ulik karakter. Uttalelsen fra 2007 knyttet til ekteskapsforståelsen er forholdsvis kort, og de teologiske og allmennkulturelle argumenter refereres litt stikkordsmessig. Dette gjelder uttalelsen fra både flertallet og mindretallet. I et neste punkt vurderes de konkrete lovforslagene som var aktuelle den gangen, med utgangspunkt i de ulike teologiske vektlegginger hos flertall og mindretall. Uttalelsen fra 2013 er mer utfyllende. I tillegg reflekteres det her på en litt annen måte. I en første del utfoldes forståelsen av ekteskapet slik det er konsipert i en luthersk læretradisjon. Denne står alle biskopene bak og omfatter forståelsen av ekteskapet som en viktig samfunnsinstitusjon, viktige bibelske momenter til forståelsen av ekteskapet, de spesielle akserter som reformasjonen fremhevet, og hvordan dette kommer til uttrykk i kirkens liturgiske ordninger for ekteskap. I en andre del reises spørsmålet om en likevel, selv om den lutherske læretradisjon definitivt bestemmer ekteskapet for mann og kvinne, kan utvide den teologiske ekteskapsforståelsen til også å omfatte likekjønnet samliv, med de konsekvenser det får for kirkens vigselpraksis. Her utkrystalliseres et flertall og et mindretall. Skillelinjene mellom biskopene går nettopp på en eventuell endring i ekteskapsforståelsen. Alle erkjenner at også likekjønnede kan realisere gode verdier i sine samliv, og at slike samliv også må ivaretas og ordnes.

I fortsettelsen vil jeg fokusere på noen springende punkter i uttalelsene.

3. EKTESKAPET SOM SAMFUNNSORDNING

Flertallet i 2007 (og mindretallet) argumenterer for at ekteskapet er en samfunnsordning med universell utbredelse. Det gir juridiske rammer omkring samliv og familie, og regulerer forholdet til barn. Som en stabil og levedyktig institusjon (flertallet) ivaretar ekteskapet grunnleggende funksjoner i samfunnet. På en særlig måte påpekes det hvilken betydning, også allment, ekteskapet har for menneskers livsorientering og sosialisering. For flertallet er det en selvfølge at ekteskapet som samfunnsinstitusjon forstås kjønnspolært, for mindretallet er dette den ”tradisjonelle” ramme (BM 30/07, s 9f).

Ekteskapets karakter av samfunnsordning og som redskap til å fremme gode samliv fremheves også i fellesdelen i 2013 uttalelsen. Ekteskapet forstås som et allment fenomen. I fellesdelen av uttalelsen fra 2013 er imidlertid ekteskapet som samfunnsordning og allment fenomen ikke lenger eksplisitt knyttet til mann og kvinne (BM 16/13, s 2), men bestemmes kjønnspolært i tilknytning til den normative forståelse av ekteskapet, som har sin bakgrunn i det bibelske univers. Denne forskyvning kan være tilfeldig, eventuelt ubevisst, men kan også være et uttrykk for at loven og de allmenne forutsetninger for ekteskapet i samfunnet nå er annerledes. I bibelmaterialet finner en viktige tilknytningspunkter for de sosiale aspekter og funksjoner ved ekteskapet: Slegtens videreføring, forvalteransvaret, det mer omfattende forhold til slekt og samfunn og den gjennomgående betydningen av relasjonene og fellesskapet mellom mennesker (1 Mos 1 og 2 og Jesu bekreftelse av disse tekster i Matt 19 og Mark 10). Forståelsen av ekteskapet som en samfunnsordning finner det samlede bispekollegium også tilknytningspunkter for i reformasjonens tenkning. Ekteskapsinngåelsen som en ”verdslig ting” har en offentlig og juridisk karakter, men disse sider kan ikke isoleres fra at ekteskapet også gis en teologisk bestemmelse. Det er ikke et sakrament, men det er villet av Gud, en hellig ordning som er innstiftet av Gud. Det er en ordning som er til det gode for mennesket, blant annet på den måten at ekteskap

og familie er redskaper Gud bruker for å motvirke det onde og opprettholde verden. Som både en verdslig og en gudvillet ordning bestemmes ekteskapet på grunnleggende måte ut fra hva Gud har tenkt om det, åpenbart allment i hans skapervilje og spesielt i den bibelske omtale av disse grunnleggende forutsetninger. I vår tid, sier et samlet bispemøte, er de juridiske rammer og institusjonelle funksjoner fremdeles viktig, men den personlige relasjon mellom ektefellene, både som grunnlag for ekteskapsinngåelsen og som fundament i ekteskapet, spiller i dag en viktigere rolle. Seksualiteten, også som uttrykk for fellesskap og kjærlighet, er mer fremtredende i dag enn tidligere.

4. KRISTEN FORSTÅELSE AV EKTESKAPET – KJØNNSPOLÆRT ELLER OGSÅ LIKEKJØNNET?

I 2007-uttalelsen avviser mindretallet at kjønns-polariteten er konstituerende for ekteskapet, også kristent forstått. Tre argumenter er viktige. For det første er barnløse ekteskap like mye ekteskap som ekteskap med barn, enten en ikke kan eller ikke vil ha barn. For det andre fremheves i dag seksualitetens egenverdi og dens betydning for fellesskap og kjærlighet. En slik nedtoning av forplantningens betydning åpner for også å nedtone betydningen av kjønnsdifferensieringen. For det tredje er hovedtemaet i andre skapelsesberetning ensomhet og fellesskap, noe som i utgangspunktet er kjønnsuavhengig (BM 30/07, s 10).

Som nevnt er betydningen av kjønns-polariteten bærende i flertallets argumentasjon i 2007, begrunnet ut fra både den universelle utbredelse og en mer eksplisitt teologisk argumentasjon. Med henvisning til skapelsesfortellingene i Bibelen hevdes det som konstituerende for ekteskapet at mennesket som ”art” består av mann og kvinne og at menneskelivets videreføring er knyttet til samlivet mellom mann og kvinne. Det er en ordning innstiftet av Gud Skaperen og et redskap for Guds livgivende og opprettholdende handling i forhold til sitt skaperverk. Det er på denne bakgrunn flertallet konkluderer med å si at ekteskap definert som likekjønnet samliv er et ”radikalt brudd med den nedarvede ekteskaps-

institusjonen”, ”et brudd med kristendommen og de fleste andre religioners ekteskapsforståelse” og et uoverskuelig ”sosialt, kulturelt og økologisk eksperiment” (BM 30/07, s 9).

Dette ”eksperimentet” er det nå flertallet i 2013 støtter. Riktignok stiller også flertallet seg bak en forståelse av ekteskapet slik det gjennomgående og inntil nå er forstått i en evangelisk-luthersk læretradisjon. Dette støttes av alle biskopene og reflekterer mange av de synspunkter som flertallet i 2007 stilte seg bak, og som ble brukt mot en utvikling i ”eksperimentell” retning. Gjennomgående fastholdes i denne delen av 2013-uttalelsen at i en bibelsk kontekst gjelder ekteskapet mann og kvinne, at det er relatert til slektens videreføring og forvalteransvaret, og at det skal være en vernende ramme omkring eventuelle barns oppvekst og utvikling. Noen momenter er kommet til i forhold til uttalelsen fra 2007. Det gjelder kritikken av den delvis patriarkalske grunnstruktur vi finner i bibelske tekster om ekteskapet, og den vekt som i bibelmaterialet legges på at mennesket helt allment er skapt til å leve i relasjon til andre. Sentrale verdier i den sammenheng er tillit, likeverd og frivillighet, verdier som også er avgjørende i ekteskapet. En understreker også at i ekteskapet har seksualiteten en egenverdi, ikke bare verdi som redskap for slektens videreføring. Med støtte i reformatoriske forutsetninger søker begge uttalelser å balansere mellom å tenke om ekteskapet som ”en verdslig ting” og at ekteskapet, nettopp fordi det er forankret i Guds skapervilje, er noe som angår kristen tro.

5. EN UTVIDET EKTESKAPSFORSTÅELSE?

2013-uttalelsen går etter dette et skritt videre. Nå spør en om det er mulig – gitt den utvikling og de forandringer som siden 2007 har skjedd i lovgivning, i samfunnsutvikling og i arbeidet med de bibelske tekster – å ”utvide eller endre” vår (i betydningen den kristne) forståelse av ekteskap til også å omfatte likekjønnet samliv. Kan et slikt ekteskapsbegrep inkluderes i en teologisk ekteskapsforståelse med de konsekvenser det får for kirkens vigselpraksis? Svaret på dette spør-

målet er for flertallet ja, for mindretallet nei.

Hvordan argumenterer flertallet for sitt standpunktet nå? Det *første* punkt er av historisk art (BM 16/13, s 5,7). Lovgivningen er forandret. Partnerskapsloven er borte. I dag finnes det bare én ordning som kan regulere den nære samlivsrelasjon mellom to voksne mennesker. Ansvarlige forhold med sikre juridiske og økonomiske rammer tilsier at en må gripe til den muligheten som finnes, en likekjønnet ekteskapslov. Videre argumenterer en med at ekteskapet har gjennomgått store endringer knyttet til skiftende sosiale og kulturelle kontekster (familien, barn, kvinners stilling). Den nye situasjon der barn vokser opp med homofile foreldre, representerer ikke en trussel mot deres oppvekstvilkår. Slik sett kan ikke dette brukes som argument mot en kirkelig aksept av loven: Også homofile foreldre vil kunne ivareta det som er overordnet, barnas trygghet og sikkerhet.⁸ Kirkens omtale av homofilt samliv har også endret seg drastisk. Dette innebærer at en i dag er i stand til å anerkjenne at et samliv mellom homofile også ivaretar viktige og verdifulle etiske kvaliteter og verdier. Samtaler med homofile har også bidratt til denne utvikling og forandring. 2007-uttalelsens understrekning av det kjønnspolære ekteskapets stabilitet, sterke stilling og universelle utbredelse, har ikke det samme gjennomslag hos flertallet i 2013. Her har det skjedd en vesentlig endring, en endring som kanskje delvis kan forklare hvorfor det kjønnspolære i fellesdelen i 2013 først tematiseres der den bibelske normativitet trekkes inn (Jfr. over). Med denne forskyvning er en mer på linje med mindretallets poengteringer i 2007-uttalelsen.

Noe av bakgrunnen for disse nye signaler og holdninger fra kirkens side er ifølge flertallet et fornyet arbeid med systematisk-teologiske og bibelteologiske problemstillinger. Dette er *andre* punkt i argumentasjonen (BM 16/13, s 5f). Et aspekt ved dette er eksegesen av de aktuelle bibelsteder som omhandler homofili. Her er en egentlig ikke kommet frem til så forskjellige resultater. De fleste er enige om at Paulus hadde et negativt syn på homofili, selv om en er uenige om hvilken form for homofili han tok stilling til. Viktigere enn dette er imidlertid at de bibelske tekster om

homofili og ekteskap i dag blir forstått innenfor andre rammer enn tidligere, først og fremst rammer der forholdet mellom kjærligheten og loven forstås på en annen måte. Det dobbelte kjærlighetsbudet forstås som lovens sentrum, og loven forstås som et redskap til å hjelpe mennesker til å leve sammen på gode måter. Videre innebærer et fornyet arbeid med de bibelske skapelsesfortellinger en utvidet forståelse av hva som er basis for fellesskapet mellom mann og kvinne. Det er ikke bare forplantning og seksualitet, men et fellesskap basert på kjærlighet, tillit, troskap og samhold. En slik utvidet forståelse åpner for å inkludere også homofile kjærlighetsforhold i det som tradisjonelt er blitt forstått ut fra et kjønnspolært ekteskapsperspektiv. På dette punkt er det en parallell mellom flertallet i 2013 og mindretallets argumentasjon i 2007. For mindretallet i 2007 er de bibelske bidrag til forståelse av ekteskapet i dag i stor grad begrenset til spørsmål om hvordan mennesker skal leve sammen i et godt fellesskap og realisere kjærligheten. Der denne kjærligheten finnes, blir skillet mellom homofili og heterofili av mindre betydning. Ekteskapet som vern om kjærligheten (BM 30/07, s 10) er ikke begrenset til det heterofile ekteskapet. Videre peker mindretallet på at alle mennesker er like for Gud. Etter deres mening gir det et godt utgangspunkt for regulering av menneskelige fellesskap (ibid.). Mindretallets hovedfokus er således på de verdier som skal realiseres i ekteskapet. Rammene er ikke uviktige, men mindre viktige.

For øvrig viser flertallet i 2013 til det arbeid med homofilt samliv i en kirkelig sammenheng som er gjort i Lærenemda (2006)⁹ og den nevnte rapporten *Sammen* (2013). Arbeidet som er gjort i disse sammenhenger, tar en til inntekt for å si at det ikke lenger er grunnlag for at bibelske enkeltutsagn med avvisning av homofilt samliv kan gis forkjørsrett i forhold til andre hensyn, da særlig hensynet til kjærlighetsbudet. Det trumfer i denne sammenheng andre bud.

Et *tredje* punkt gjelder ekteskapet som en offentlig samfunnsinstitusjon (BM16/13, s 6f). Ifølge flertallet (2013-uttalelsen) innebærer dette offentlighetsaspektet at forståelsen av ekteskapet

alltid er en refleks av hvordan samfunnet forstår samliv. Denne aktuelle forståelse av ekteskapet må også kirken og teologien integrere i sin refleksjon om disse spørsmål. I dag inkluderer samfunnets forståelse av ekteskapet likekjønnete, og for øvrig vektlegger denne forståelsen at de sentrale aspekter ved ekteskapet er et offentlig løfte, monogami, en frivillig, gjensidig og likeverdig relasjon mellom to parter og vilje til å ta på seg ansvar for den andre. Etter flertallets mening er det mulig både å finne allmenn tilslutning til et slikt syn og støtte for det i sentrale bibelske motiver. Ved en slik forståelse unngår en at kjønnsdifferensieringen blir et definisjonskjennetegn på ekteskapet samtidig som spørsmålet om forplantning ikke får den plass det tradisjonelt har hatt. Vekten blir lagt på ekteskapets innhold, noe som i neste omgang kan bidra til å styrke ekteskapets betydning og status. Denne tolkning av eksisterende lovgivning mener flertallet er korresponderende med en kristen forståelse av hva som skal være ekteskapets innhold og fundament, etisk og teologisk sett. De verdier som kommer til uttrykk i denne offentlige forståelsen av ekteskapet, er av så tungtveiende karakter at flertallet har vansker med å tenke at det kan finnes verdier som har større tyngde når et par skal ordne sitt samliv.

På dette punktet aktualiseres en problemstilling som nevnes hos flertallet, men som antakeligvis er viktigere enn den plass det har fått i uttalelsen. I dag finnes det ikke som i 2007 et valg mellom en likekjønnet ekteskapslov, en ulikekjønnet og en partnerskapslov. Det anliggende som ble uttrykt i Kirkemøtets høringsuttalelse til loven – at de som velger å leve i homofile parforhold, skal ha gode og trygge rammer for sine samliv (KM 11/07) – var det grunnlag for i partnerskapsloven. Etter flertallets mening er dette i dag bare mulig ved å leve i det loven definerer som likekjønnet ekteskap. Dagens eneste mulighet er å gå inn på det som i 2007 ble karakterisert som et meget dristig eksperiment.

Mindretallet i 2007 var ikke i den samme "tvangssituasjon". Formuleringene i teksten synes å peke i retning av at det for flertallet i 2013, eller

for noen av dem, er et element av tvang: "Andre muligheter finnes ikke, selv om det ut fra teologiske premisser kan være grunner til å begrense ekteskapet til heterofile par." (BM 16/13, s 7) Mindretallet i 2007 lister opp en rekke grunner for å støtte lovforslaget: En felles lovgivning vil kunne bidra til å styrke ekteskapets stilling; lovverket bør være korresponderende med folks generelle rettsoppfatning; en bør ikke skille ut en minoritet; to lover bidrar til å opprettholde et skille som ikke er der; det er ingen grunn til å diskvalifisere homofilt samliv, og ekteskapet har allment sett en sterk stilling som ramme for kjærlighet og fellesskap (BM 30/07, s 11). Ikke alle disse nevnes eksplisitt av flertallet i 2013, men ut fra den prinsipielle holdning som kommer til uttrykk i 2013-uttalelsen, skulle disse kunne fungere også som begrunnelse der. Realiteten er at forskjellen mellom mindretallet i 2007 og flertallet i 2013 ikke er så stor.

6. MINDRETALLET I 2013-UTTALELSEN

Mindretallet i 2013-uttalelsen (BM 16/13, s 8ff) avviser at det er tilstrekkelige teologiske grunner for å akseptere at et likekjønnet ekteskap også skal kunne regnes som et legitimt kristent ekteskap. Kjønnsdifferensieringen er konstitutiv for en kristen forståelse. En henviser i den sammenheng både til Lærenemda og Kirkemøtets uttalelse i 2007, og trekker linjene fra kjønnsdifferensieringen til spørsmålet om familie og barn. Allmenne ordninger for barn og barns oppvekstvilkår må være relatert til barnets biologiske foreldre. I det hele tatt utfordrer den nye ekteskapsloven spørsmål knyttet til barns biologiske slektskap og mor-far-barn relasjonen på en måte som synes å peke i en problematisk retning. Mindretallet er seg bevisst at deres holdning til homofilt samliv kan påføre mennesker lidelse, og betoner behovet for selvkritikk i ordvalg. Homofile som velger å leve sammen, har krav på å bli møtt med respekt for sitt valg, på samme måte som de homofile som velger å avstå fra seksuelt samliv.

Hva tenker så mindretallet om at vi nå ikke har noen partnerskapslov som kan ivareta homofilt samlevendes behov for juridisk ordnede forhold

omkring sitt samliv? For mindretallet synes det som om en tenker at den eksisterende lov, som inkluderer likekjønnete, kan ivareta dette (BM 16/13, s 10). En tenker ikke i retning av å arbeide for en ny partnerskapslov, eventuelt å gjøre gjeldende den såkalte Lov om husstandsfellesskap¹⁰, som var et aktuelt alternativ den gang partnerskapsloven ble vedtatt på 1990-tallet. Mindretallet synes å anerkjenne (i mangel på noe annet og bedre) at loven kan ivareta det legitime behovet for å verne partene i et likekjønnet ekteskapelig samliv, men kan ikke anerkjenne at den forståelse av ekteskapet som der kommer til uttrykk, skal danne grunnlaget for kirkelig vigsel. Etter deres mening kan ikke kirken endre sin forståelse av ekteskapet som en ordning bestemt for én mann og én kvinne.

Mindretallets standpunkt når det gjelder lovregulering av homofile forhold kan synes forsiktig og defensiv. Det er imidlertid et standpunkt bestemt av realisme. Det synes nesten utopisk at det skulle skje en politisk retrett, enten i form av en revidert ekteskapslov eller i form av en ny partnerskapslov som kunne ivareta de juridiske behov som mennesker som lever i homofile samliv, har. Riktignok er det grunn til å tro at det finnes en liten gruppe homofile som ikke vil gifte seg. Nå når det ikke finnes noen partnerskapslov, får de følgelig ikke formelt ordnet sitt forhold ut fra lovgivning. Denne gruppens behov vil neppe være tungten på den vektskål som vil bety juridiske omveltninger på ekteskapsfronten.

7. SPRANGET FRA 2007 TIL 2013

Jeg har så langt pekt på forskjeller og likheter mellom uttalelsene fra 2007 og 2013, særlig forholdet mellom flertall og mindretall i 2007 og flertallet i 2013. Et resultat av denne sammenligningen er at mindretallsuttalelsen fra 2007 har mange likhetstrekk med flertallsuttalelsen fra 2013, og at momenter fra flertallsuttalelsen fra 2007 lar seg gjenfinne i fellesdelen i 2013-uttalelsen, presentert som "Ekteskapet i luthersk læretradisjon". I uttalelsen fra 2013 har dette avsnittet mer en deskriptiv funksjon enn en direkte normativ. For mindretallet i 2013 leveres i dette

avsnittet imidlertid viktige og bærende normative forutsetninger for den vurdering som de gjør gjeldende i sin mindretallsuttalelse. Flertallet i 2013 har derimot behov for å føre inn andre normative momenter som kan begrunne og legitimere støtten til en likekjønnet ekteskapslov og til en kirkelig medvirkning ved inngåelse av slike ekteskap.

Spørsmålet om forskjellen mellom flertallsuttalelsen fra 2007 og flertallsuttalelsen fra 2013 kan også stilles under en annen synsvinkel. 2007-uttalelsen nevner en del viktige samfunnsmessige aspekter ved ekteskapet og de verdier som ekteskapet på denne måte ivaretar. Fra et slikt formålsetisk synspunkt bidrar ekteskapet til å realisere mange viktige verdier. Dette er her kombinert med et pliktetisk perspektiv der en ikke bare spør etter hvilke verdier og formål som realiseres, men også om veien dit, handlingen som bidrar til realiseringen, rammene for realiseringen av verdiene. Er denne handling og disse rammer rette eller gale? Det som betegnes som et hasardiøst "eksperiment", blir en gal handling, begrunnet ut fra teologiske forutsetninger. Gjennomgangen over har vist at hos både flertallet i 2013 og mindretallet i 2007 er det største fokuset på realiseringen av gode verdier i ekteskapet. Det legitimerer handlingen. Fordi disse verdiene også realiseres i likekjønnede parforhold, er det gode grunner til også å anerkjenne kirkelig vigsel av likekjønnete. I pliktetisk forstand er det vanskeligere å finne direkte støtte for en slik handling, om en søker støtte i den bibelske forståelsen av ekteskapet. Det pliktetiske kommer likevel inn på en annen måte. På den ene side problematiserer en det bibelmateriale som synes å peke i motsatt retning, enten direkte eksegetisk eller hermeneutisk. Her støtter en seg på deler av de nevnte arbeider til spørsmålet fra 2007 og 2013. På den andre side ivaretas det pliktetiske gjennom budet om nestekjærlighet: Ved å vie også homofile i en kirkelig sammenheng ivaretas budet om å vise dem nestekjærlighet, etter Jesu forbilde. På dette punkt er det altså en korrespondanse mellom de gode og nestekjærlige verdier som ekteskapet i sin alminnelighet skal bidra til å realisere, og budet om nestekjærlighet,

helt uavhengig av om ekteskapet er mellom mann og kvinne eller likekjønnet. For mindretallet i 2013-uttalelsen synes det som om de pliktetiske aspekter er avgjørende: En likekjønnet kirkelig vigsel er en uakseptabel handling målt ut fra teologiske kriterier. Dette betyr imidlertid ikke at disse ikke vil vektlegge at ekteskapet skal tjene til å realisere gode verdier for mennesket. De formåls- og konsekvensetiske perspektiver om uoverskuelige konsekvenser av å innføre likekjønnet ekteskap gjentas ikke nå.

Det er ikke til å komme fra at det er store forskjeller mellom flertallsuttalelsen i 2007 og den tilsvarende i 2013. Avslutningsvis vil jeg peke på noen av de begrunnelser som brukes av flertallet i 2013, og stille noen spørsmål ved tyngden i de argumenter som fremføres. Ut fra diskrepansen mellom flertallsuttalelsene fra 2007 og 2013 er det også interessant å spørre om noe vesentlig har skjedd i dette tidsrommet, som kan forklare at noen som støttet flertallet i 2007, nå er med i flertallet i 2013.

For de *første* henvises det til at synet på og beskrivelsen av ekteskapet har gjennomgått store forandringer. I et lengre historisk perspektiv er dette utvilsomt riktig. Det samme gjelder omtalen av homofilt samliv. Situasjonen i dag er på en helt annen måte preget av respekt og av anerkjennelse av at også homofile parforhold ivaretar viktige samlivsetiske kvaliteter. Selv om en nok kan registrere en ytterligere økning i respekt og anerkjennelse av homofilt samliv i kirkelig sammenheng, er det ikke en vesensendring som har skjedd. Det er også verd å merke seg at endringen i holdninger til homofilt samliv og likekjønnet ekteskap i Norge og i en del andre vestlige land ikke finner klangbunn andre steder i verden. Her er synet på ekteskap ganske fastlåst til en kjønnspolær forståelse. En slik forståelse behøver ikke å være forbundet med et syn på homofile, som representerer en krenkelse av deres menneskeverd og deres menneskerettigheter.

For det *andre* gjelder det situasjonen i dag da vi ikke har noe alternativ til en likekjønnet ekteskapslov. For flertallet i 2013 må dette spille en vesentlig rolle. Bare slik kan det gis rammer som kan beskytte partene i samlivet. At også mindre-

tallet i 2013 tenker seg at i dagens situasjon er dette måten vern og orden kan ivaretas på også for homofile samliv, viser styrken i dette argumentet. Det er likevel for meg et ubesvart spørsmål hvorfor ikke de som i 2007 tenkte at en likekjønnet ekteskapslov var så problematisk, kunne balansert disse hensyn ved å reservere seg mot at kirken i 2013 skulle gå inn og sette sitt vigslingsstempel på denne "eksperimentelle" form for ekteskap.

Et *tredje* moment som brukes som begrunnelse, er et fornyet arbeid med bibeltekstene og av forståelsen av forholdet mellom loven og kjærligheten. Det vises her både til skapelsestekstene og til tekster som omtaler homofili i Det nye testamente. Viktig i denne sammenhengen er også Lærenemndas innstilling fra 2006 og det bispemøteoppnevnte utvalget som i 2013 la frem innstillingen *Sammen*. Den første forelå allerede før uttalelsen i 2007, og den andre bringer ikke revolusjonerende nye erkjennelser til torgs når det gjelder forståelsen av de bibelske tekster. Mange, kanskje de fleste av de viktigste eksegetiske og hermeneutiske synspunkter i denne sammenheng, og slik de brukes til å begrunne ulike standpunkt til saken, er ikke nye og har i hvert fall ikke gjennomgått en vesentlig utvikling mellom 2007 og 2013. I et lengre perspektiv har det nok skjedd en utvikling, men denne kunnskapsutvidelse gjelder i flere retninger, ikke bare til støtte for ett av synene.

For det *fjerde* synes det å ha skjedd en utvikling i retning av å betone sterkere ekteskapet som en offentlig sak. Dette gjelder særlig for dem som ønsker å legitimere likekjønnet kirkelig vigsel. I en luthersk kontekst er det få som er uenig i at ekteskapet også er en verdslig ting, men det er uenighet om i hvor stor grad også den kirkelige forståelse av ekteskapet skal reflektere den offentlige og samfunnsmessige oppfatningen av samliv. Det som her synes å skje, er at balansen mellom en oppfatning av ekteskapet som en offentlig sak og samtidig en kirkelig ordning innstiftet av Gud og med spesielle kjennetegn er kommet i ulage. En nedtoning av det siste vil åpenbart gjøre det lettere å få aksept for likekjønnet vigsel også i en kirkelig sammenheng. Det kan forklare denne

forandringen i vektlegging.

¹ Uttalelsen (heretter referert til som BM16/13) kan hentes opp på følgende adresse: <https://www.kirken.no/?event=doLink&famID=95393> (04.03.14). Referansene til protokollene fra bispemøtet er til hele protokoller som omfatter mer enn akkurat saken som her er aktuell. Side-referansene er direkte til deler av de aktuelle saker i protokollen.

² For innstillingen (heretter kalt "Sammen") se <http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.kirken.no%2F%3Fevent%3DdownloadFile%26FamID%3D341430&ei=c7myUqOWA4fuSwa15YHYBw&usg=AFQjCNGYXMcj6Szd93mr0RUquPzyiW2GqQ> (04.03.14). Den finnes også som hefte: Samlivsutvalget, Bispemøtet (2013): *Sammen : samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv : utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke*. Oslo: Bispemøtet, Den Norske kirke.

³ Uttalelsen kan hentes opp på følgende adresse: <https://www.kirken.no/?event=showMeetingPlan&famID=8463> (04.03.14).

⁴ BM 16 /13 gjengir en liste over den tidligere behandling i Bispemøtet av dette og beslektede tema, fra 1973-2009, s 1f.

⁵ Uttalelsen (heretter kalt BM 30/07) kan hentes opp på følgende adresse: <https://www.kirken.no/?event=DoLink&famID=18293> (04.03.14).

⁶ Uttalelsene fra Kirkerådet (KR 40/07; tilgjengelig på følgende adresse: <http://www.kirken.no/?event=showMeetingPlan&famID=8465> (04.03.14)) og Kirkemøtet (KM 11/07; tilgjengelig på følgende adresse: <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=18231> (04.03.14)) går begge imot forslaget til ny ekteskapslov og anbefaler at det ikke fremmes for Stortinget. Det representerer en "redefinering av ekteskapet" som innebærer "en radikalt ny retts-tilstand på samlivsområdet" (KM 11/07, s 1).

⁷ Tilgjengelig på følgende adresse: <http://www.kirken.no/?event=showMeetingPlan&famID=8463> (04.03.14).

⁸ Flertallet reserverer seg mot at et positivt standpunkt til likekjønnet ekteskapslov innebærer en aksept av de juridiske koblinger som er foretatt i forhold til denne loven (adopsjonsloven, barneloven og bioteknologiloven). Slik sett tenker en seg at en kan være mot en likestilling mellom heterofile og homofile når det gjelder adopsjon og assistert befruktning.

⁹ Se Den Norske kirkes lærenemnd, Kirkerådet (2006): *Skriffforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken : uttalelse fra Den norske kirkes lærenemnd i sak reist av Møre biskop*. Oslo: Kirkerådet.

¹⁰ Se <http://www.skoledata.net/Kommune/Lover/Opphor/opho00.htm> (04.03.14).

SEKSUALITETENS SEKULARISERING

AV KNUT ALFSVÅG
KNUT.ALFSVAAG@MHS.NO

I 2004 skrev jeg en artikkel i TTK hvor jeg drøftet de argumenter som brukes som begrunnelse for at kirken skal oppheve sin tradisjonelle motstand mot seksuelt samliv mellom mennesker av samme kjønn.¹ Et hovedpoeng i artikkelen er at homoseksualitet og homofili er moderne begreper som forstår menneskets identitet som noe det selv definerer uavhengig av de gitte institusjoner (ekteskap og familie) som tradisjonelt har bestemt den. En informert og relevant debatt om homofili forutsetter derfor en drøftelse av modernitetens menneskesyn og dets prioritering av det frie og autonome individ. I en kirkelig kontekst er det derfor relevant å stille spørsmålet om homofilidebatten bygger på forutsetninger som er forenlige med troen på mennesket som skapt av Gud og frelst av nåde.

Artikkelen var skrevet som et forsøk på å få homofilidebatten opp av det spor av kirkepolitiske revirmarkeringer den allerede den gang hadde kjørt seg ganske fast i, og i stedet prøve å få den til å handle om reelle teologiske problemstillinger. Det er forstemmende å lese artikkelen på nytt på ti års avstand og konstatere at forsøket var totalt mislykket. Den var opprinnelig skrevet som et notat til Lærenemnda, og det er nok mulig å etterspore forsøk på gjøre et seriøst teologisk arbeid med disse problemstillingene i dens innstilling.² Men siden har det vært taust. Hos dem som ønsker ny kirkelære på dette punkt, finner i stedet for argumentasjon stort sett bare svevende bemerkninger om biblisme hos deres meningsmotstandere, anklager om manglende forståelse for nestekjærlighetsbudets betydning, kritikk for bruk av tanken om skaper-

ordninger etc. Presis argumentasjon for berettigelsen av ens eget standpunkt fins ikke, men er erstattet med påstander om at kirkens etikk blir til i dialog med moraloppfatningen hos folk flest, og ubegrunnede forsikringer om at det “utvidede” ekteskapsbegrepet ivaretar kirkens tradisjon på en utmerket måte. Forsøk på å invitere til debatt blir enten møtt med avvisning, utenomsnakk eller forsikringer om egen fortreffelighet. En må altså kunne konstatere at debattklimaet ikke er det beste.

Selv mener jeg imidlertid at argumentasjonen i min ti år gamle artikkel fremdeles står seg bra og gjerne også kan spisses en del.³ Homoseksualitetsbegrepet tas første gang i bruk i slutten av det nittende århundre av psykiatrien som på det tidspunkt var i ferd med å bli til som en selvstendig disiplin. Psykiatrien definerte imidlertid homoseksualitet som en patologisk form for seksualitet, som den prøvde å behandle. Det er nærliggende å forstå dette som modernitetens forsøk på å ivareta det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret på nye betingelser. Modernitetens vekt på det autonome mennesket gjorde nemlig at en ikke kunne overta det tradisjonelle samlivsmønster i kraft av tradisjonen, men måtte begrunne det i menneskets opplevelse av egen identitet. Dette kan imidlertid bare fungere etter hensikten om heteroseksualitet oppfattes som den eneste aksepterte form for menneskelig libido. Moderniteten gjør altså i første omgang det heteroseksuelle til en del av menneskets naturgitte identitet og bekjemper på det grunnlag alle alternative former for seksuelt uttrykk.

En av de første som så at dette ikke gikk, var

Freud som løste den seksuelle libido fra forholdet mellom mann og kvinne og slik la grunnlaget for en seksualitetsforskning som ikke nødvendigvis er orientert ut fra forholdet mellom mann og kvinne som norm. Det var imidlertid først autoritetsopprøret på 1960-tallet som for alvor muliggjorde en kritikk av patologiseringen av homoseksualiteten, og som ledet til at homoseksualitet ble strøket av listen over psykiatriske diagnoser. Dermed hadde en ikke lenger noe argument for å prioritere det tradisjonelle kjønnsrollemønster. For om det er en del av det frie og selvstendige menneskets selvforståelse at det må kunne leve ut sin seksualitet, og den kommer i diverse likeberettigede varianter, må jo også nødvendigvis mangfoldet av mulige seksuelle uttryksformer også være likeberettigede.

Dette skaper imidlertid et problem som homokampens advokater enda ikke har funnet helt ut av. For dersom alle former for seksuelt uttrykk er likeberettigede, faller jo forutsetningen bort for å operere med seksualitet som noe entydig og definerbart. Mye mer naturlig er det da å tenke seg seksualitet som en helt åpen kategori som formes gjennom et komplisert samspill av genetiske og kulturelle forutsetninger og individuelle erfaringer. Da gir det imidlertid ikke mening å hevde at målsettingen er homofil frigjøring konkretisert til et krav om å åpne det kjønnsbaserte ekteskapet også for mennesker av samme kjønn; også homofili er da bare en av mange mulige varianter. Den homofile frigjøringsbevegelsens flaggsak, det kjønnsnøytrale ekteskapet, blir da en ikke-sak som kun gir mening som en stasjon på veien og knapt nok det. Målsettingen må i stedet være fullt likeverd over hele LHBT-spekteret (lesbiske, homofile, bifile og transpersoner) som et mangfold av muligheter som til enhver tid står til disposisjon for oss alle ettersom vi endrer oss gjennom livet. For like lite som det finnes en essensiell seksuell kategori for mennesket som art, like lite kan det finnes en essensiell og uforanderlig kategori for det enkelte individ; vi er alle under konstant forvandling og må til enhver tid ha hele spekteret av muligheter. Det eneste relevante etiske kriterium blir da fravær av tvang.

Men om dette kan være et problem for homokampen, har nok den kirkelige debatt hatt enda større problemer med å ta disse konsekvensene på alvor. I skyttergravene på begge sider av slagmarken opererer en her fremdeles i stor grad som om menneskets seksualitet er essensiell og gitt en gang for alle. De som forsvarer kirkens tradisjonelle seksualetikk, forstår derfor ofte heteroseksualitet som den normative form for menneskelig identitet og hevder at samlivsformene må struktureres i samsvar med dette. Da prøver en imidlertid å forsvare en tradisjonell kirkelig ekteskapsetikikk på modernitetens premisser, omtrent slik psykiatrien gjorde det fram til ca. 1970. På motsatt side hevdes det at både forskning og erfaring peker i retning av homofili som en likeberettiget normalvariant som både samfunn og kirke må ivareta på samme måte; alt annet vil være uberettiget diskriminering. Det en da forsvarer, er imidlertid det livslange, monogame og barnløse⁴ homofile ekteskapet, altså en livsform som blant alle mulige antagelig framstår som den minst relevante og minst aktuelle av dem alle, mens resten av LHBT-spekteret er like diskriminert som det alltid har vært. Nærkontakt med den rådende forståelse av kjønn som sosial konstruksjon kan en på denne måten i hvert fall ikke påberope seg.

Etter min oppfatning må begge disse argumentasjonsstrategier avvises som uforenlige med et kristent menneskesyn og en kristen virkelighetsforståelse. Ut fra kristen tenkning har ikke mennesket en naturgitt identitet som lar seg etablere med entydighet gjennom rasjonell utforskning av dets livsbetingelser, og det har definitivt ikke en identitet knyttet til seksuell preferanse og seksuell aktivitet. Mennesket har heller ikke en identitet som er gitt en gang for alle. Postmoderne konstruktivisme befinner seg derfor i utgangspunktet mye nærmere et kristent menneskesyn enn det modernistisk essensialisme gjør enten den foretrekkes i konservativ eller progressiv tapning. Slik sett lider den kirkelige debatt under det kirkelige debatter ofte lider under når de prøver å være aktuelle; i forsøket på å være samtidsorientert forholder en seg til en virkelighetsforståelse som var en relevant utfordring for en generasjon

siden, men som samtiden har forlatt for lenge siden.

Det som bestemmer menneskets identitet ut fra en kristen virkelighetsforståelse, er fortellingen om skapelse og frelse slik den er overlevert i det kristne trosfellesskapet. Som skapt er mennesket satt inn i verden på en slik måte at alle dets erfaringer og alle dets relasjoner er velsignet av guddommelig nærvær. Blant disse relasjoner er relasjonen mellom mann og kvinne uttrykkelig skilt ut og gitt en særskilt betydning som rammen om den fruktbarhet vi alle er blitt til ved. Det innebærer også at det til denne relasjonen er knyttet en bestemt normativitet som blant annet knytter det seksuelle samlivet eksklusivt til denne relasjonen. Uten å oppheve relasjonens eksklusivitet skjerper imidlertid Jesus normkravet på en slik måte at det blir klart at ingen av oss lever opp til det; det er den ultimate antidiskrimineringsstrategi. Det forhold at normen ikke kan realiseres, møtes imidlertid ikke i Det nye testamente med krav om den må nedskrives; det møtes med evangeliet om syndenes forlatelse. Noen annen måte å unngå fariseismens skille mellom de etisk kompetente og dem som ikke er det, finnes heller ikke. I evangeliet om syndenes forlatelse ligger imidlertid også tanken om menneskets nyskapelse, eller nykonstruksjon om en vil; det som i prinsippet er umulig, er kanskje på nådens betingelser ikke så umulig likevel.

Problemet med moderniteten er at den sekulariserer antropologien ved at menneskets identitet knyttes til dets selvopplevelse og dets selvrealisering, ikke til dets gudsforhold. Resultatet av dette er nødvendigvis en forståelse av frelse ved gjerninger; definerer mennesket seg selv, må det også frelse seg selv. Hele debatten om homofili versus heterofili er styrt av dette og gir derfor ikke hjelp til å forstå hva kristen etik

dreier seg om; hvilken fil er her finner som mest aktuell i forhold til opplevelsen av egen identitet, er ikke en interessant problemstilling. Det innebærer etter min oppfatning at debatten om en skal etablere kirkelige liturgier for eller i tilknytning til inngåelse av samkjønnede relasjoner, er helt uinteressant; det er utelukket at det i en debatt som så entydig er etablert på modernitetens forutsetninger, kan sies noe som er av teologisk interesse. Det interessante spørsmålet er hvordan en skal møte mennesker med ulik opplevelse av egen seksuell identitet og preferanse på en slik måte at den bibelske forståelse av skapelse og frelse, inkludert ekteskapsteologien, av alle oppfattes om inkluderende evangelium, ikke som diskriminerende og undertrykkende. Homofilibebatten har lært oss noe om hvordan dette ikke skal gjøres; det er kanskje det mest positive vi kan si om den. Men noe særlig lengre enn det er vi enda ikke kommet.

---

¹ Knut Alfsvåg, "Tradisjon og modernitet: En vurdering av argumentasjonen for endring av det kirkelige standpunkt til homofili", *Tidsskrift for teologi og kirke* (2004), 20–34.

² *Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken. Uttalelse fra Den norske kirkes læremynd i sak reist av Møre biskop*, (Oslo: Kirkerådet, 2006).

³ Spissingen er delvis inspirert av Michael W. Hannon, "Against Heterosexuality: The Idea of sexual orientation is artificial and inhibits Christian witness," *First Things* 3/2014, tilgjengelig på <http://www.firstthings.com/article/2014/03/against-heterosexuality> (lest 24.2.2014).

⁴ *Sammen – samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv*, (Utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke, 2013), 72–73, målbærer stor og enstemmig skepsis mot å tillate kunstig befruktning i samkjønnede relasjoner.

SØNDAGSTEKSTEN

HILDE BARSNES - KJELL A. SKARTSETERHAGEN - TORBJØRN HOLT

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN - 1. MAI 2014

3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

27. APRIL 2014

Prekentekest: Joh 21, 1–14

Lesetekster: Jes 43,10–13 eller Apg 1,1–5 / 1 Kor 15,12–21

Fortellertekst: Joh 20,24–31

Liturgisk farge: Hvit

NÅR DET UMULIGE ER MULIG, OG DET UTROLIGE ER SANT!

Vi vet utrolig mye om mange ting; vi har avansert teknologi, og vi kommuniserer og gjør ting som en aldri skulle tro var mulig, for ikke så svært mange år tilbake. Det som var utrolig for noen få generasjoner siden, er i dag hverdagslig. Jeg tror ikke mine besteforeldre drømte om verken smarttelefoner, fjesbok, instagram eller snap-chat! Disse tingene som er hverdagslige for oss, er avanserte, og vi lar oss imponere, i alle fall litt, men likevel ikke så komplisert at det ikke kan forklares.

Denne søndagen møter vi et uforklarlig tema,

kanskje ikke så uvanlig for oss som driver og sysler i den åndelige sfære også til daglig, men temaet om at de døde kan stå opp, er ikke et vanlig tema, og det ligger utenfor vår erfaring. Akkurat det kan vi ikke forklare, like lite som hvordan ting er blitt til, og hva det er med alle disse små partikkelen som jorda består av? Jo mer vi forsker, dess mer skjønner vi at vi ikke vet om vår eksistens, og hvordan alt henger sammen. Verken avansert partikkelfysikk på jakt etter "the God particle", eller "Higg's particle" som den også heter, er kommet nærmere denne gåten; vi vet mer om mange ting samtidig som vi skjønner at vi vet mindre. Slik er også troens gåtefulle verden: Jo mer vi lærer Gud å kjenne, dess større blir han; jo mer vi forsker på og studerer de ekstraordinært forunderlig kloke ord Jesus har fortalt oss om livet og om Gud, dess mer skjønner vi også at de uutgrunnelige spørsmålene om livet og døden er så mye større enn tanken kan fange. Men vi mennesker ble ikke skapt bare med tankens evne og kraft, vi ble også skapt som sjelelige og åndelige skapninger. For tanken alene kan aldri gripe og forstå jorden og himmelen i all sin bredde og dybde, selv om stadig flere umulige ting blir mulig. Det var vel kanskje aldri meningen heller? Vi mennesker går rundt som konstante bevis på at vår eksistens og intelligens har flere ulike dimensjoner, og vi trenger alle disse for hånden i møte med de dødes oppstandelse. Jesus døde en fysisk død; han var

klinisk død i 3 dager, og han sto fysisk opp igjen fra de døde; det bevitnet de mange som møtte ham etter hans død, i live igjen.

Det var krevende å tro for blant annet Tomas som da ikke hadde sett ham fysisk slik som de andre i starten, men han fikk også til slutt sjansen til å møte ham ansikt til ansikt, og all tvil forsvant. For oss andre som har Tomas' og de andres ord på at dette skjedde slik, dette utrolige som ble sant, så må vi ta i bruk den åndelige dimensjonen for å møte det og tro det på det, slik at vi også kan inngå et åndelig, sjelelig og relasjonelt møte med den oppstandne Jesus Kristus, vår guddommelige bror. For først når alle dimensjoner er på plass, kropp, sjel og ånd er vi hele og jord og himmel er et helt univers.

TEKSTEN

Kapittel 21 er et kapittel som er satt sammen av flere forskjellige uavhengige tradisjoner, fortellingen om den oppstandne Jesus som viser seg ved Tiberiassjøen, Matt 28,16–18 (misjonsbefalingen), den mirakuløse fiskefangsten, Luk 5,1–11, måltidsscene, Luk 24,30–31.41–43, kallelsen av Peter, Luk 5,10b, Matt 16,18, forutsigelsen av Peter sitt martyrium og skjebnen til disippelen som Jesus hadde kjær, Matt 10,23; 16,28; Mark 9,1; 13,30. Disse forskjellige tradisjonene er blitt satt sammen rundt Peter som den sentrale figur. Hans forhold til Jesus, som førstehånds vitne til oppstandelsen, som misjonær, som en hyrde for sauene, som martyr og hans forhold til den disippelen Jesus hadde kjær, er skildret i disse fortellingene.

Selv om forfatteren av kapittel 21 forutsetter fortellingene i kapittel 20, krever ikke evangeliet en fortsettelse. Det bestemte ekklesiologiske fokuset i kapittel 21, med vekt på gjenkjenning av den oppstandne Jesus Kristus i et måltid, og Peters rolle som hyrde for sauene, har ført til forslag om at den siste redigeringen av evangeliet er blitt til i lys av krisen i episteltiden. Det kan representere en tilpassing mellom johanneisk kristenhet som hadde sett Jesus sin "arv" gitt til den disippelen Jesus hadde kjær, 19,26–27, og Peter sin autoritet som var anerkjent i andre kirker.

Versene 1–14 har vært brukt for å innlemme

dette materialet i evangeliefortellingen som allerede hadde beretninger om at den oppståtte Jesus hadde vist seg i Jerusalem. En tidlig tradisjon, Mark 16,7, mente at Jesus viste seg i Galilea, men den eneste andre fortellingen knyttet til en slik hendelse der er kallellesberetningen på et fjell i Matt 28,16–20. Fiskescenen hos Johannes har bånd til Lukas sin fortelling om den store fiskefangsten og Peters kallelse til "menneskefisker", Luk 5,1–11. Det er noen ganger blitt foreslått at Lukas sin fortelling er en feilplassert oppstandelsesfortelling, som da ville ført de to tradisjonene nærmere hverandre. Det er likevel en like stor sannsynlighet for at de to tradisjonene har utviklet historien om "den store fiskefangsten" i forskjellige kontekster.

LITT MER DETALJER

Vers 2: Navnelisten kan også stamme fra redaktøren av evangeliet siden både Tomas og Natanael er navngitt for leseren på bakgrunn av at de er tidligere introdusert i evangeliet.

Vers 3: Bestemmelsen om å dra og fiske er ikke overraskende, om det hadde handlet om det første møte Peter og de andre disiplene hadde med den oppståtte Jesus; nå virker det noe merkelig, siden kallelsen i 20,21 virker å være ignorert.

Vers 4: Det at de ikke kjenner ham igjen, som er typisk for oppstandelsesfortellingene, Joh 20,15 og Luk 24,14–15, ville også vært mer passende i en uavhengig fortelling. Flere detaljer er altså like med Lukas-fortellingen om fiskefangsten: Disiplene har fisket hele natten; Jesus befaler dem å kaste ut garnet på høyre side, den store mengden fisk, Peter sin reaksjon, fisken som symbol på misjonen og at garnet revnet. Historiene skiller seg fra hverandre når det gjelder hvor båten var, hvor Jesus var i forhold til båten, hva Peter gjorde, den faktiske tilstanden til garnet, og det at det var flere båter for å hjelpe til med fangsten.

Vers 7: "det er Herren" – Johannes har gjort disippelen Jesus hadde kjær, sin gjenkjenning av den fremmede på stranden som motiv for Peter sin handling. Noen eksegeter drar en parallell til scenen med Maria Magdalena der hun gjen-

kjenner ham da han sier navnet hennes, 20,16. Jesus har adressert disiplene med den johanneiske betegnelsen ”barn”.

Vers 10: ”Kom hit med noen av de fiskene dere nettopp fikk”: Dette motsier vers 9, men knytter sammen fangsten med måltidsscenen.

Vers 11: ”153 fisk” – Symbolismen knyttet til dette er diskutert. Parallellismen til Lukasfortellingen gjør at det kan tolkes som det universelle misjonsoppdraget. Fortelleren kan også ha lagt vekt på at garnet ikke revnet, for å symbolisere enheten av alle disse forskjellige troende i kontrast til den uenighet og splittelse som hadde oppstått angående Jesus blant de ikke-troende.

Vers 9, 12 og 14: Historien om den store fiskefangsten blir en oppstandelsesfortelling i kombinasjon med fortellingen om at Jesus blir gjenkjent under et måltid. I Luk 24,43 spiser Jesus selv fisk for å skyve all tvil til side. I Luk 24,30 åpner Jesus disiplene sine øyne ved at han velsigner, bryter og deler ut brødet. Brød og fisk var den maten som ble velsignet i brødunderfortellingen i Joh 6,9. Andre likheter vi kan finne er at begge deler hendte ved Tiberiassjøen, (de eneste gangene den er nevnt i evangeliet), og at Jesus tar maten og deler den ut til disiplene v 13. I Joh 6,11 gir Jesus ut mat til folkemengden. Det kan synes naturlig at gjenkjennelsen under måltidet ville minne de johanneiske leserne om Jesus sin tilstedeværelse under nattverden.

PREKEN

Vi blir invitert inn i flere hverdagslige øyeblikk – en fisketur uten fiskelykke, et godt råd fra en ukjent, fiskelykken som snur, et måltid og et møte med en venn. Ingenting er uvanlig med denne dagen og med disse hendelsene før noen kjenner igjen den ukjente. Mannen på stranden er Jesus, levende og til stede for tredje gang etter sin død og oppstandelse. Det siste er langt fra hverdagslig! Jeg lurer på hva de tenkte da de igjen fikk se ham igjen? At det var godt å få oppleve det igjen, enda en bekreftelse på at de ikke hadde drømt, og ønsket ham så sterkt tilbake at de trodde at de så ham uten at det var slik? Disiplene hadde jo også fått oppleve å se Lasarus bli vekket

opp fra døden, og det kunne jo hjelpe dem å tro på det de nå opplevde. Jesus hadde jo også fortalt dem om at dette skulle skje, før det skjedde, men hvem hadde vel helt skjønt hva han hadde ment, og at de var midt historiens viktigste hendelse, da det skjedde.

Uten sammenligning for øvrig, men den dagen Obama ble valgt til president i USA første gangen, var det intet mindre enn ”hallelujastemming” i Harlem i New York, dansing i gatene og folkefest. Etter å ha tilbrakt kvelden litt lengre sør på Manhattan, satte vi oss i en taxi, for var det et sted i verden man burde være denne kvelden, så var det i Harlem. Og ganske riktig: I det vi kløv ut av taxien på Martin Luther King bulevard, så følte det som å gå inn i et øyeblikk i historien mens den ble skrevet. Man aner og forstår at det er stort, men ikke helt rekkevidden av det – fordi det plasseres i et nå som har en historie før, og som fortsetter etterpå, som gjør dette øyeblikket til akkurat så stort og grensesprengende som det er. En hverdagslig taxitur, på en helt ekstraordinær kveld. Det hverdagslige møter det ekstraordinære. Gud blir menneske; død blir til liv; vann blir til nåde og nytt liv, brød og vin til tilgivelse og frelse. Hvert øyeblikk inneholder både noe hverdagslig og noe grensesprengende; noen ganger blir det mer synlig for oss enn andre ganger ved hjelp av store og sterke hendelser. Men hvert eneste øyeblikk på denne jorden dør og fødes nytt liv, hverdagslig, unikt og grensesprengende.

- ØVE OSS PÅ OPPSTANDELSE

Oppstandelse har også noe helt hverdagslig over seg, fordi det er en del av verdens gang: Noe dør for å gi plass til nytt liv; vi som lever i deler av verden med vinter og sommer, vet at livet bryter frem med uendelig kraft så snart solen får varmet frossen jord og bare kvister. Frøet lagt i jorden gir nytt liv.

Jeg tror vi kalles til å øve oss på oppstandelse også i våre liv, til å gi oppstandelsens kraft mer rom slik disiplene gjorde da de i tro kastet ut garnet igjen på høyre side. Så kan en jo lure på om det var det som gjorde den store forskjellen, hvilken side man kastet garnet ut på. Det er vel

heller ikke det avgjørende, men at Jesus ba dem om å ha tro, stole på ham og endre strategi. Når en i tro endrer strategi, åpner vi for at det kan skje noe med oss. Gud kaller oss til oppstandelse, til i tro å endre strategi, til å se etter kildene til nytt liv og tro, til å øve oss på å fokusere på hva det er som gir nytt liv og vekst i livene våre, og hva det er som begrenser og ødelegger. Hva i våre relasjoner er det som er godt og fruktbart, og hva er det som bryter ned.

HVORDAN VELGER VI LIVET?

Å øve oss på oppstandelse er å øve oss på ta inn livets og kjærlighetens gave i livene våre daglig – lytte til ham som sier: ”Kast garnet ut på den andre siden, om du ikke finner nytt liv i det du er i og holder på med nå.” Det er alltid en annen side. Tryggheten ligger aldri i å bli i det som ikke gir liv, men å tørre å endre strategi, med alt det innebærer. Det handler ikke nødvendigvis om dramatiske endringer, for å bytte side på hvor du kaster ut garnet er ikke nødvendigvis så veldig radikalt, men nettopp å se etter mulighetene der hvor vi er. Nåden er at Gud alltid gir oss slike muligheter, men vi må velge det. Ofte tror jeg den oppstandne Jesus Kristus står foran oss og peker, og likevel velger vi å overse, er som trassige tenåringer som vil gå vår egen vei, selv om vi innerste inne vet at Gud alltid viser oss livets vei.

Et møte med den oppstandne Jesus Kristus er et kall til å følge oppstandelsen og livets Herre. I nådens bad, dåpen, er vi er døde og oppstått med Kristus, og vi har del i oppstandelsen. Vi er i kraft av dåpen Guds barn, og troen er gitt oss. Gud har sådd troens frø i vårt hjerte. Visdommens Gud har gitt og gir oss kloke råd, og han gir oss stadig vink og veiledning om vi vil lytte, og her velger vi vår vei på godt og vondt.

Velg livet! La oss vandre i oppstandelse lys, kaste garnet ut på den andre siden for vår egen del og for vår neste! Vi går ikke uberørt fra et møte med den oppstandne, men livets og kjærlighetens lys kan være blendende for våre sårbare hjerter. Men i motsetning til våre til tider skuffende og sårende erfaringer i våre menneskelige relasjoner er Gud den helt andre, slik vi

leser hos Jesaja, vers 12 og 13: ”Det er jeg som har fortalt og frelst og gjort det kjent; det finnes ingen fremmed blant dere. Dere er mine vitner, sier Herren. Jeg er Gud, helt fra dag ble til, jeg er Han. Ingen river ut av min hånd; det jeg gjør, kan ingen gjøre ugjort.”

Han som kan gjøre helt igjen det som er gått i stykker, han lot oss ikke være igjen som foreldreløse barn, men inviterer oss regelmessig til felleskap med ham i tjeneste, bønn og måltid, han som kan gjøre et hverdagslig brød og vin til nåde, frelse og nytt liv. Nattverden er stedet for å hente nye krefter fra livets kilde til vår livsreise. Hvorfor er det så viktig å gå til nattverd, og hva er det som gjør at vi stadig ønsker å invitere inn til dette fellesskapet og ønsker at flere og flere skal kjenne seg hjemme der? Fordi dette er også er vårt møtested med den oppstandne Jesus Kristus, vår helt spesielle ”date” med vår Herre.

Vi får stå ansikt til ansikt med den nærværende Gud og bli minnet om at han er til stede og gir oss disse gaver. Hvorfor er det så viktig? Fordi vi trenger det; vi trenger påfyll; vi trenger å kjenne at Gud ikke er langt borte, men til stede. Gud har laget et sånt møtested for oss.

Dagen tekst gir oss et møte med den oppstandne Jesus Kristus, men også hans veiledning om våre livs reise som kristne, om livets gave gitt til meg og som bare blir større når den deles. Å, øve oss på oppstandelse er å øve oss på å leve vår liv i Kristus, inntil vi en dag også skal reises opp fra graven til et liv med ham i all evighet. Men det nye livet har allerede begynt; det bryter frem som løvetannen gjennom asfalt, som vårbloster som trosser frosten, i kjærlighetens gjerninger på jorden og i tro!

TIL SLUTT

Her er mange tema og en rik tekst! Men la det bli en mulighet denne søndagen for at hver enkelt kan ha sitt møte med den oppstandne, og hva oppstandelse er også i våre liv her og nå.

Tre hovedtemaer utmerker seg:

Møte – med den oppstandne Jesus Kristus.

Måltid – i måltid og felleskap – han gir veiledning og utrustning.

Misjon – Vi kalles til å dele livets budskap

videre.

Disiplene er også fine karakterer å bruke som innfallsvinkler og fortelle gjennom. Det gir oss også en nærhet til hendelsen og bringer den inn i våre liv når vi kan identifisere oss med dem.

Så håper jeg for oss som skal formidle livets budskap denne søndagen også, at vi kan kjenne oppstandelsens og livets kraft i forberedelser og formidling og liv. Gud er til stede og velsigner når vi ber ham om det.

"I oppstandelsens lys skal vi leve, i oppstandelsens lys skal vi dø."

HILDE BARSNES
SJØMANNSPREST I BERLIN
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

1. MAI 2014

1. MAI 2014

Prekentekest: Luk 6, 31–36

Lesetekster: Jes 58,6–10 / 1 Joh 4,16–21

Liturgisk farge: Grønn eller kirkeårstidens

HVA ER DAGENS NAVN?

Hvilken ramme feires det gudstjeneste i? Er det del av et felles dagsprogram i bygd eller by? Er det en høymesse – eller en enkel forbønningsgudstjeneste som skal feires – eller samles man om en andakt? Og: Hva er dagens navn?

I de fleste oversikter har dagen bare datoen som navn "første mai" – det bidrar ikke med mye. Det forutsettes at man vet hva "første mai" står for. Det vet de fleste (kanskje) – men likevel – det virker som om det sitter hardt inne å falle ned på et navn – og en kan fundere på hvorfor!

"Arbeidernes dag" – for mye klassekamp i dette ordet kanskje? "Arbeidets dag" - ja, jo, vel, nå, kanskje, greit det... Tore Kopperud – På vandring gjennom kirkeåret – finner å "stille dagen stikkordsmessig under "Arbeid og rettferdighet". I internasjonale sammenhenger heter dagen "Arbeiderbevegelsens Internasjonale dag". Dagen ble vedtatt av Stortinget som offentlig høytidsdag her i landet i 1947. Den hadde vært demonstrasjonsdag fra 1889.

I min kristenrøde ungdom på 1970-tallet gikk jeg i demonstrasjonstog på Karl Johan under parolen "Arbeidermakt over datateknologien" – det har jeg tenkt lite på siden, og det gjorde meg ettertenksom akkurat nå her ved pc-en. Det er Bill Gates vi har å takke for Windows – og han arbeidet etter eget sigende dag og natt, men ... det stemmer ikke helt.

I kirkelige sammenheng har jeg for lenge siden sett at dagen fikk navnet "Ora et labora" – Be og arbeid! Det synes jeg er et godt navn, et navn som

også gir føringer på type gudstjeneste.

Mitt favorittnavn er imidlertid ”Gangdagen”, og det ligger enda lengre bak i tid. Den 25. april het ”Den store gangdagen”, og så var 1. mai ”Den vesle gangdagen”. Så er 1. mai blitt en større dag – så den kunne godt hete ”den store gangdagen”. Jeg ser at det kan bli vanskelig å få etablert et slikt navn – men i gudstjeneste nå i 2014 er det anvendelig. Her er begrunnelsen:

GANGDAGEN – IKKE BARE DEN GANG!

Etter at kristendommen kom til Norden oppstod gangdagen som merkedag på vår kalender. Den ble også kalt ”Markusmesse” og var lagt til 25. april fordi det var den siste datoen påsken kunne falle på. Da var det duket for et helt spesielt demonstrasjonstog: Man dro ut på markene og gikk i opptog rundt disse for å sikre velsignelsen over markens grøde. Ikke rart at dagen på den gamle primstaven ofte ble representert med en stilk eller en kvist med blader. Dagen hadde bakgrunn i førkristen tid (Se mer i ”Store norske” på nettet).

I vår egen olavstradisjon har vi en historie med sterk symbolkraft. Den er ballasten i det årvisse ”Spelet om Heilag Olav” på Stiklestad. Det er sent i juli 1030, og kong Olav Haraldsson kommer østfra over Verdalsfjellet. På veien mot Stiklestad kommer han til gården Sul, og kongshæren trækker åkeren ned. Torgeir bonde blir sint, men kongen sier han vil ri rundt åkeren, og den vil reise seg igjen. Olav rir rundt, og åkeren reiser seg.

Som tema for dagen kan dette åkeroppvekkingstøget gi god mening. Å samles i gudstjeneste er å gå i forbønn for dem som føler at livene deres er nedtråkket. Første mai har med en kamp å gjøre: Kampen for at aks igjen skal reise seg og strekke seg mot lyset og bære rik frukt. I skrivende mandagskveldsstund har jeg akkurat feiret ”bønnedag for land og folk” i rammen av grunnlovsjubileet. Å ha en bønnedag for alle som trenger lov og rett og frigjøring, gir like god mening.

INNSYN I TEKSTENE

Profeten er i et hellig parolemodus når han preker

at den rette faste er å sprengte båndet i åket og sette undertrykte fri. Brevskriveren minner oss om at vi elsker fordi han elsket oss først. Legen og evangelisten minner om den sanne helbredelse som ligger i Jesu ord om å gjøre godt og være barmhjertig. Åkeroppvekking – demonstrasjon – gangdag – solidaritet – arbeid og bønn – rettferdighet og solidaritet – ja og amen!

Vi befinner oss i Sletteprekenen (Lukas) der vi først møtes ikke bare av saligprisninger, men også av verop: ”Ve dere rike, dere har alt fått deres trøst. Ve dere som nå er mette...” – et vekkerrop inn i denne dagen!

Vår tekst er Sletteprekenens andre del. Vi skal gjøre mot andre slik vi vil at andre skal gjøre mot oss. Jesus peker på at det ikke er noe spesielt stort i å gjengjelde kjærlighet med kjærlighet. Å låne ut til de kredittverdige er heller ikke et stort offer. Nei, her gjelder det å bryte grensene, elske fiendene og låne til dem som ikke har annet enn betalingsanmerkninger. Lønnen blir stor, og det største er å være Den høyestes barn. Å leve i tro innebærer å ta sjansen på at det finnes en Gud, som lønner – ved å gi barnerett, himmelsk heder og verdighet. Den høyeste – smak på teologien!

Jesus tenker annerledes – hans ord vil gagne tekstilarbeidere i Bangladesh, som sliter for en luselønn slik at vi kan kjøpe oss billige skjorter og joggesko mens leiligheten har steget 5000 kroner i verdi samme måned – uten at vi har løftet en finger. Ve oss ubarmhjertige! Kyrie eleison!

PREKEN

... på gangdagen – må være en tankevekker. En tekstmeditasjon kan gjøre nytten. Det viktige er å bli klar over situasjonen og et endringspotensial hos seg selv og hos andre. Sletteprekenen er radikal; den går til roten, roten av det onde og selviske inne i oss. Noe kan røskes ut med roten, og noe nytt kan spire. Kanskje det finnes nedtråkket åker i vårt eget jordsmonn – som ved en tankevekker kan få ny mulighet. Jobben ligger spesielt med forbønnen i denne gudstjenesten og i forbindelsen mellom preken og forbønn – som må bli merkbar for en gangs skyld! Bønneemner er det nok av i verdens jammerdal. Men ned-

tråkket åker reiser seg oftere enn man ser. Senere i tiden gikk man rundt åkrene med bilder av Hellig Olav eller andre helgener. Livet og veksten er hellig – arbeidet også. Er Bangladesh-arbeiderens arbeid hellig for oss – eller gir vi blaffen? Hvor går våre åkeroppvekkingstog?

SALMER

En forbønns gudstjeneste på gangdagen vil bæres godt av gode salmer som både *er bønn og understreker* bønnen og arbeidets betydning. Her er en buktet salmeroser til dagen (nummer fra nyeste salmebok):

Å leva det er å elska (666).

Pris være Gud – ... arbeid og bønn må bli ett (674).

Vi rekker våre hender frem (678).

Intet er vårt (713).

Jeg folder mine hender små (731).

Noen må våke i verdens natt (738).

og dette sitatet fra en ny salme (742):

Evangeliet som vi forkynner kan gi fattige livsmot og glede.

Evangeliet som vi forkynner kan gi fridom til slavar og fangar.

God gangdag!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

4. MAI 2014

Prekentekest: Joh 10,11–18

Lesetekster: Esek 34,11–16 eller Apg 2,36–41 / 1 Pet 2,20–25

Liturgisk farge: Hvit

I et samfunn i stadig endring blir listen over utdødde yrker lengre og lengre. Repslagere, bødtkere og grovsmeder får følge av stadig nye yrkesgrupper inn i historiens glemsel. I øyeblikket er det visst umulig å få sydd seg en dress i Norge. Herreskreddere finnes ikke lenger. Et av de aller mest utdødde yrkene i Norge er hyrdene. De nye bibeloversettelsene har gitt dem en ny og oppdatert stillingsbetegnelse: gjeter. Det gjør ikke selve fenomenet mindre utdødd av den grunn. Gjetere finnes simpelthen ikke lenger. Landbruksøkonomien er slik at det ikke lenger lønner seg å passe på husdyr i utmark. Dyrene må klare seg selv som best de kan. Denne tekstgjennomgåelsen er ingen artikkel om jordbrukspolitikk, så jeg skal ikke trekke bildet så mye lengre, men det som er klart, er at når de bibelske bildene taper aktualitet, går vi ofte glipp av tekstens poeng. Ulvene er i ferd med å få et comeback i Norge, så de to gruppene dyr i teksten, sauer og ulver, er stadig representert i folks erfaring. Det som nå mangler, er de som vokter sauene fra ulvene. Det er gunstig for ulven, og fatalt for sauen.

Uten en gjeter endres sauens skjebne. Men det endrer også ulvens rolle. Ulven representerer nå det ukontrollerbare onde hvis du er sauebonde – ukontrollerbart fordi ingen er der for kontrollere. Ulven må enten tolereres (og staten betale erstatning for drepte sauer) eller utryddes.

I lignelsens verden hos Johannes finnes sauer, ulver og hyrder. Men det er to typer hyrder:

leiekarene og de gode hyrdene, eller for å være mer presis: den gode hyrden. De innleide stikker av når ulven kommer, står ikke i kampen når det begynner å bli farlig. Den gode hyrden derimot utsetter seg for livsfare i møtet med villdyret. Han kan måtte bøte med livet. Den gode Hyrden med stor H satte virkelig livet inn. Kampen med villdyret var verd å gå inn i, fordi sauens liv sto og står på spill.

I en verden breiddfull av innleide konsulenter uten vilje til offer og kamp når ulven kommer, står den gode hyrde som motbildet. Vår Gud er en Gud som ofrer seg. Det gir håp til de ned-

trykte, fremtid for de mislykte, tilgivelse for synderne og evig liv til alle fortapte får. For oss som har Guds og kirkens kall til å være hyrder, kalles og utfordres vi til å være gode hyrder, og ikke leiekarer. Menneskers liv slik de faktisk lever er en alvorlig foreteelse. Det finnes sjelden noe easy fix. Men den nåde vi kalles til å fremby, er ikke billig. Den har kostet Noen alt.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST I LONDON
TORBJORN.HOLT@SJOMANNSKIRKEN.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

UTLYSNING

NIDAROS BISPEDØMME

Ungdomsprest eller menighetspedagog i Byåsen menighet.

Fast stilling inntil 100 % i forbindelse med trosopplæringsreformen i Den norske kirke.

Hovedarbeidsoppgaver:

- Lede, planlegge og gjennomføre menighetens trosopplæring 0–18 år i samarbeid med andre ansatte og frivillige.
- Rekruttering, opplæring og oppfølging av ungdomsledere/andre frivillige medarbeidere i trosopplæringen.

- Samarbeide med ansatte og frivillige medarbeidere om gudstjenester der barn og unge er en særskilt målgruppe.

For fullstendig utlysningstekst: Se kirken.trondheim.no

Ytterligere opplysning om stillingen rettes til Søkneprest Steinar Leirvik, tlf. 91 35 21 37, eller enhetsleder Siv Mari Forsmark, tlf. 48 07 45 14.

Søknad vedlagt CV sendes: post@kirken.trondheim.no eller Kirkelig fellestråd i Trondheim, Postboks 2300 Sluppen, 7004 Trondheim.
Søknadsfrist: 2. april 2014

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>